

наводе одиграле су се у доба Морејског рата. И једно од тих мјеста је и Царев Лаз.

Оно што писму црногорских главара из 1749 даје посебну вриједност јесте то што га је потписао владика Сава, који је у доба легендарног Царевог Лаза из 1712 имао око 15 година. Према томе, да се Царев Лаз као историски догађај одиграо 1712, несумњиво би остао у сјећању владике Саве, као и осталих црногорских главара. Према томе, јасно је да се никаква битка није водила на Цареву Лазу 1712, нити су Црногорци нанијели пораз турској војсци. Као што видимо, средином XVIII вијека постоји традиција о Цареву Лазу из Морејског рата као о историском догађају, а не о Цареву Лазу из 1712 године. Како је касније у XIX вијеку историски Царев Лаз као догађај из Морејског рата везан за 1712 годину — то се да лако објаснити.

Вјероватно ће још бити дискусије о Цареву Лазу. Сматрам да ће овај докуменат, који је по садржају сличан документу који је објавио Ј. Миловић, допринијети рацкчишћавању овог проблема. Не може бити случајно да средином XVIII вијека у Црној Гори постоји традиција о Цареву Лазу као догађају из Морејског рата.

Г. Станојевић

НЕКОЛИКО ПОДАТАКА О ИГОРУ ВЕЖИЋУ И ЊЕГОВОМ РАДУ

У Државном архиву у Котору (фасц. Кривошијски устанак 1882) нашао сам неколико докумената о Игору Вежићу и његовом раду, везаном за устанак. Документи су двоврсни: службени и приватни (писани Вежићевом руком). На основу тога материјала изнијећу неколико података о Вежићевој дјелатности.

У извјештају д-р Пелегринија, државног одвјетника у Котору, писаном на талијанском, каже се да је Вежић рођен у Вараждину. Био је студент медицине у Бечу и сарадник руских новина. Од раније је био у вези са српским политичарима. Кад је букнуо устанак, добио је налог од „Московских вједомости“ да оде у Котор. Али прије него што је кренуо, како сам тврди, пријавио се Шуццбеку, чиновнику Министарства иностраних послова у Бечу, и понудио му да када дође у Котор као дописник руских и српских новина обавјештава аустриску владу, уколико је то буде интересовало. Његову понуду прихватио је и Калај. Министарство му је дало новац за пут. Вежић истиче да је том Министарству доставио разна обавјештења, али да му изгледа да његов рад није наишао на пуно разумијевање. Кад му је Пелегрини примијетио да је он држао револуционарне говоре и да је писао у страним новинама чланке против аустриске владе, Вежић му је одго-

ворио да је он тако говорио и писао у циљу да доведе у заблуду грађанство и тако открије расположење грађана и да затим обавијести власт ко су непријатељи поретка, али да није имао времена да то открије и утврди.

Пелегрини не вјерује да је Вежић слао извјештаје у Москву и Србију, јер би то било врло тешко и опасно за њега самог. Државни одвјетник сматра да Вежић није озбиљан човјек коме би се могла повјерити нека важнија мисија. Он је обични интригант који је хтио да искористи положај новинара да би добио новац из иностранства и од аустриске владе варајући и једне и друге.

У накнадној пријави против Вежића истакнуто је да је учествовао у устанку, да је у неким страним новинама писао чланке против Аустрије и да је у Котору држао револуционарне говоре. Према тој пријави, каже Пелегрини, морало је да се посумња да Вежић није сâм и да је добио неки налог да ради, као што је и учинио, и да у Котору и по осталој Боки мора да има другова и сарадника. Кад би се то утврдило, подвлачи државни одвјетник, било би од велике важности.

Котарско поглаварство у Котору осудило је Вежића на изгон, што је одобрио и намјесник. Вежић се пребацио у Црну Гору и одатле поново дошао у Котор. Ту је ухваћен и због прекршаја изгона кажњен са мјесец дана затвора, пошто је претходно, на захтјев државног одвјетника у Котору, био задржан у притвору. Уз пријаву против Вежића Котарско поглаварство доставило је и списе који су код њега заплијењени.

Међу сачуваним документима налази се неколико Вежићевих писама и изјава у којима он, на свој начин, приказује свој рад.

У писму од 6 фебруара 1882, упућеном из Котора неком „поглавитом господину“, Вежић га извјештава да су се кривошишки главари обратили њему (Вежићу) писмом да им испослује потпору од добротворног комитета. Увјерава га да Кривошијани мисле „провалу учинити“ 12 фебруара. О томе ће му јавити опширније. Кривошишки главари су се нешто посвађали, али су их из Цетиња измирили.

У другом писму из Котора, писаном 9 фебруара 1882 и упућеном опет „поглавитом господину“, Вежић каже да је „све до пред мјесец дана добивао плату из Беча“ У прво вријеме није могао много радити јер је био овдје непознат. Сад му се тек „отворило поље“, али је све прекинуто јер су га „одправили“ Тражи новаца и моли да му врати сва његова писма.

Шест дана касније, Вежић се већ налазио на Цетињу. Одатле је, 15 фебруара 1882, писао капетану у Котор. У писму му каже да је говорио с бароном Темелом „и разложио му како ствари стоје“ Ставио му је три алтернативе: или да остане ондје да буде у вези с Темелом, или да буде само као дописник „Москов-

ских вједомости“, или да се врати кући и да му се плати путни трошак до Беча.

Почетком марта 1882 Вежић је, пошто се вратио у Котор, био притворен. Већ 5 марта 1882 упутио је из затвора писмо окружном капетану¹⁾ Е. пл. Будисављевићу. Каже да му је једини гријех што је прешао у Црну Гору. У Цетињу је стављен под полициски надзор. У Котор је дошао драговољно и одмах се јавио Будисављевићу. Истиче да је радио „према нарочитим инструкцијама из Беча“ Да му је дао времена, видио би до каквих би резултата дошао. Али и оно мало што је могао радити допринијело је много „познавању нарави самог устанка“. Радио је „поштено“. а сад му је плаћа тамница. Послали су га овамо, а сада га тјерају „као злочинца“ Моли да га пусти да иде у Дубровник до намјесника. Нема ни паре. Из Москве треба да добије преко 100 рубаља. Спреман је да саопшти све своје тајне Будисављевићу.

Сљедећег дана, 6 марта 1882, Вежић је поново писао Будисављевићу. Преклиње га да га не држи у затвору и поново подвучи да је његова погрешка што је пошао у Црну Гору. Уз писмо прилаже изјаву из које ће се видјети да је „недужан“

Изјава, писана повјерљиво, латиницом, веома је интересантна и доносим је дословно:

Povjerljivo

I z j a v a

Pošto se o mojem ponašanju u Boki Kotorskoj izražuje negođovanje; pošto se sumnja o mojoj iskrenosti, izjavljujem evo ovo u svoje opravdanje. Neću reći da nije bilo pogrešaka, ali ove nisu bile bitne i nisu nimalo škodile mom položaju.

Ja sam govorio u Beču s gosp. odjelnim savjetnikom Sulzbeckom i naročito mi je rečeno da ja općim samo s Moskvom i Beogradom. Da uđem u tajne djelovanja dobrotvornoga komiteta i demokratske stranke u Beogradu, da stečem njihovo povjerenje, pa da o svakom njihovom kretanju izvjesti mu Beč. Uspješnomu djelovanju hoće se vremena i sredstava. Ja sam dobro shvatio svoj položaj; uvidio sam odmah da mi treba učiniti se ovdje popularnim, upoznati karakter naroda. Treba mi ispitati mišljenje Katkova, Aksakova, Mačkova, Lebedeva, Šarapova u Moskvi i Gjorgjevića — Pizrenca, Ristića, Vasiljevića, Vl. Jovanovića, Kostića u Beogradu. Pисao sam im pisma, pitao za savete, svojim predlozima izmamio njihove ideje. Neću reći, da sam posve uspeo, jer mi niste vremena dali, ali laskam si da znam sve mreže koje su razapete, znam odakle sve ide i kako ide. Moj pravi rad počeo je tekar mjeseca Januara a uspjeh bi se sad pokazao, veći no biste Vi se i nadali. — Sredinom mjeseca Januara došlo je pismo za mene iz Beograda, preko Cetinja,

¹⁾ Тако га Вежић титулише.

stavljени su mi na raspoloženje novci. Ja sam odmah pitao u Beč, šta mi valja raditi, al onda već nису u mene imali povjerenja, jer su intrigue i denuncijacije proti meni bjesnile. Ja sam na pola uspio, na pola sam morao sustati. Kad sam primio osudu na izagnanje, htjeo sam si bar usčuvati korespondenciju Moskov. Vjedomosti pa se zakloniti u Crnu Goru. Al čim sam prešao granicu, pokajao sam se, pa sam drugi dan pisao poglav. Gosp. okružnom kapetanu, bili se smio povratiti. Poslje sam pošao na Cetinje, da s gospodinom ministrom — residentom²⁾ govorim. Ja sam mu to i rekao, ali odgovor više nисam mogao dobiti, jer me je Vrbica stavio pod policajni nadzor, o pregovorih s njim izvjestit ću potanko na zahtjev. U Crnoj Gori učinio sam veliku uslužnost, dojavio misiju Talijana Gyra. Daljnje rasprave njegove na Cetinju s Božom Petrovićem javit ću naknadno. Još imam da izvjestim o Dreču i Ljepavi o Rovinskomu, o kordonu crnogorskom s grahovske strane itd. (O noti Jominovoj od 12 po starom ovoga mjeseca knjazu crnogorskom). Ja ću drage volje sve saopćiti uz položenu prisegu da je sve istinito, a i dokazat ću tako jasno, da će i svaka sumnja izčeznuti.

Ja sam čitao pismo i telegram Skobeljeva pismo iz Berlina a telegram iz Pariza na Pavlovića ima i u njemu nekih važnih stvari.(.)

U Kotoru sam se vladao, da ugodim jednoj strani, pošto su mi Srbi zamerali, kad sam iz prva pohađao Slavjanski Dom. Ako sam kada govorio o politici, promišljeno sam radio, pa i ovo umem posve opravdati. Ja nисam htjeo gubiti vrijeme, pa se zanimati ovdješnjim prilikama, jer to se može preko domaćih izvještača; ja sam svoj rad bacio u Moskvu i Beograd. Kod mene je bio Gjuro Zec. Govorio sam pred njim, kao ruski dopisnik, da bude povjerljiv, uspio sam dostatno. To isto je bilo i s Katurićem iz Risna, Pevovićem iz Oraovca.(.) Ja sam voljan sve moje tajne povjeriti, uz neke garancije. Uvjeravam, da je sav moj rad smjerao na korist Vašu i da nисam nikada dvoлично radio. Ja sam u svom radu mogao biti sretniji no itko drugi, da su mene vlasti podupirale i da su podpuno povjerenje u mene stavlјale.

U Kotoru (u tamnici) 6/3 1882

Igor V. Vežić

Пошто није успио код Будисављевића, Вежић се обратио, 22 марта 1882, писмом државном одвјетнику д-р Пелегринују у Котору. Каже да је само усљед неспоразума или „подле денунцијације“ дошао у тамницу. Хтио је „поштено живјети“ и „стећи заслуга за свој српски народ“ Невоља га је натјерала да ступи „у одношај с министарством“ Вољан је да даде изјаву о своме раду. Познате су му „само главне тачке организације ерцеговачке буње“, зна „извор и операциони план“ али детаље не зна јер му није дао времена (Пелегрину). Даће му изјаву да не би поновио

²⁾ Барон Темел, аустро-угарски посланик.

оно што је казао: да је Вежић преварио министарство. Вежића је најмилио министарство, платило му путни трошак и оставило га „на темељу подлих денунцијација“ За услугу да му се да путни трошак и да плати дуг саопштиће све своје податке који су више вриједни него новац који министарство „лудо баца“ Вољан је издати све своје списе у оригиналу које је морао предати прије него што је пошао у Црну Гору и које би само он могао добити у руке ако нијесу послати у Русију или Србију. Даће му сјутра изјаву о свом раду у Котору. Пита да ли да пише оцу у Вараждин да је у тамници „ради ове буне“

Сљедећег дана, 23 марта 1882, Вежић је упутио Пелегринију изјаву, писану латиницом, повјерљиво. Ради интересантних детаља доносим је дословно:

Povjerljivo

I z j a v a

Pristajuć u svoj cielosti na moja objašnjenja gosp. okružnom kapetanu izjavljujem još i ove dopunjlke svoga rada u Kotoru. Izjavljujem, da sam radio u korist svoje misije, koja se je u tom sastojala, da ja radim kao dopisnik »Moskov. Vjedomostih«; da uđem u tajne dobrotv. komiteta i da, stekav si njihovo povjerenje, moje spisove odstupim ministarstvu. Meni je dakle bilo naloženo, raditi kao tajni agent dobrotv. komiteta. Ja sam shvatio svoju zadaću dovoljno; premda teškom borbom, ja sam ponešto uspio. Da je bilo više povjerenja u mene, da mi se je dalo vremena, odkrio bi ja i sve detalje, pokazao bi ja bio cielu mrežu, koja se je razapela i koja se neće potrgati, ma i oružana sila svladala ustanak. Pak baš onda, kada je vrieme za mene bilo najzgodnije, kad je moj rad tekar početi imao — onda sam morao prestati raditi. Dalje u ovoj izjavi iznašam rezultate, koji su neznatni — prema onomu, što se je moglo postići. Sad ću da opišem moju taktiku, kako sam ja obćio s Moskvom i Beogradom. Ja sam poznat i prije toga bio s znatnijim osobami žurnalistike srpske kao s Dr Miletićem, Dr M. Gjorgjevićem, Dr Kostićem, Dr M. Gjorgjevićem-Prizrencom, Vasiljevićem, Vlad. Jovanovićem a i s Ristićem. U Moskvi sam poznat s Ilovajskim, Majkovom, Katkovom, Aksakovom, Šarapovom, Lebedevom i Rajevskim. Ja sam znao, da ti ljudi imadu u mene povjerenja, pa da će mi posao lahak biti. Ja sam se ponudio za dva lista ruska i srpska kao dopisnik. Dobio sam korespondenciju za »Moskov. Vjedomosti« »Rus« i »Ruski Kurir«. Meni dođoše od »Moskov. Vjedom.« instrukcije ovake: Vi pišite oštro proti Austriji ističite želju za ruskom pomoći. Dođe li Vam koj čovjek s ovim chifframa, vi mu idite na ruku (poslali su mi ključ za chiffre) Vi se podpisujte sa »Vladan« a mene nazivajte »brat Theodor« a adressa na trgovačku kuću Ježenovu. Sa chifframa da pišem samo onda, kad pisma neidu preko pošte, već u Cetinje na adresu Pavlović, koj će ih svojim putem u Dubrovnik odpremiti, al kome? to mi

niesu htjeli pisati. Ovo pismo mi je došlo, ako se nevaram 8 dana prije Božića. Za koj dan dobio sam pismo od redakcije »Rusa« (Aksakov) a potpisao je S. Šarapov. Ovo je pismo bilo prosto i bez svake važnosti, al za koj dan mi dođe preko Cetinja drugo pismo od istoga, gdje mi ponavlja ono što mi je Lebedev pisao. Ja sam na ova pisma odgovorio, da mi se bolje razjasne, da mi sve svoje namjere povjere. Na ovo pismo niesam ništa drugo dobio već pismo sa 200 rub. a na pismu je stajalo samo 50 rub. 18 Januara dođe k meni Mirciski iz Dubrovnika, pa mi donese pisma za Petra Vukad. Samargjaća, za Radulovića, za Đura Zeca i Vukalu Šutova Martinovića. Ja sam ova pisma zadržao i zatajio, pa sastav se s Gjurom Zecom slučajno kod Spire Petrovića upitao sam ovoga čovjeka za njegovo mnjenje. Da stečem više povjerenja u njega ja sam revolucionalno govorio, ali mu o pismu ništa niesam rekao. Zvao sam i Vukalu k sebi, ali on nije došao već je po drugi put poslao Zeca sa još dva Pobora(.) Ugovoreno je bilo između nas dvojice, da se na Tripun dan sastanemo da o toj stvari govorimo, ali pošto je već onda čuo, da me je vlast htjela odpraviti — odustao je od toga pa mi samo dao svoj dopis za »Narodno Oslobođenje«. U to vrijeme mi je došlo pismo iz Beograda s potpisom »Srbijanski ustaši«, gdje me pozivlju da im naznačim osobu na koju da šalju novce što-no su ih sakupili za ustanak, pa bili ji ja primio. Pošto ja u to vrijeme niesam više bio u svezi s Bečom, niesam htjeo više raditi — al sam ipak prijavio stvar gosp. kapetanu i pitao ga, šta da radim s novcima, ako mi dođu. Ovo pismo bilo je od Gjorgjevića-Prizrenca umotano u broj »Srbadije«. Kada se je najviše htjelo raditi, ja sam pošao u Crnu Goru. Ondje niesam mogao ništa raditi jer me je progonio Maša Vrbica radi Narodnog Oslobođenja, što je ovo na njega u dopisima napadalo, pa je sumnjao, da sam ja to pisao.

Na prvi poziv policajne vlasti, prestao sam ja pisati u Beograd i Moskvu, ali im niesam javio, da ću morati Kotor ostaviti. Iz Cetinja sam im htjeo pisati, ali nije Maša Vrbica dao, pa je tražio pošte- nu rieč od mene, da ja o tom u Rusiju neću nikad pisati. — Pisao sam u Rusiju iz Cetinja, da sam ondje i da čekaju s šiljanjem pisama dok im ja nepišem. Iz govora Mirciskoga evo Vam ove potankosti opštega plana u ovoj buni. — Dva agenta su pošla u ove krajeve Mirciski za Boku a Božidar Janković u Hercegovinu preko Srbije. U Bosnoj ima Srbijanaca. — Na Cetinju je Dreč, koj će pisati o tečaju stvarih vanjskih za ruske novine i to za Hercegovinu a ja da pišem za Boku. Neka se čuvam Maše Vrbice, jer je on jednu ponudu već odbio, koja mu je došla od dobrotv. komiteta, da mu pruži ruku. Ja sam to i spomenuo bio Maši Vrbici a on mi ovako odgovori: »Mi dobro znamo da je pravo na strani ustanika; mi se niesmo odrekli naše misije u Ercegovini; niesmo mi još zaboravili, da nam je Avstrija uzela, što smo krvlju stekli; al sada nije vreme, neka nam Ignjatijev rekne, pa evo nas dalje, al sada je u našem interesu, da se ova stvar slegne, da Avstrija nepođe dalje.«

Da sam ja ostao i dalje u Kotoru, dobio bi pisma i izvještaje, koje bi u originalu mogao prikazati. Ja sam imao prekratko vrijeme i ako su mi okolnosti najzgodnije bile. Ovakav položaj nebi nitko mogao imati, kakav sam ja imao. Ja sam bio o tečaju stvari u Boki tako dobro izvješten, da sam unapred znao, što će se kad dogoditi. I ako mi je Bogdan Perović iz Oraovca pisao, da on nije dobio novaca od nikoga, ja sam ipak znao, da je i ondje novaca razdijeljeno da je njih 350 dobilo po svaki 14 for. onaj isti dan kad je Stojan Kovačević dobio zlatom izvezeni revolver na Grahovu. I ako mi je Petar Vukadinov Samargjić pisao da nemaju novaca, tobož, da od mene što dobiju znao sam ja, da je i njima nosio Evans i Mirciski novaca. Znao sam i to, da su iz Srbije od »društva za potpomaganje srpske književnosti« primili 2000 for. Kako su htjeli preko Mate Gjurinovića kupiti praha, ali nisu mogli. Sav plan bio je vrlo dobro izrađen, ali ga je pokvarila brza navala vojske na Dragalj. Ja neznam, šta se sada događa, ali koliko sam bio izvješten u Ercegovini bit će teška posla, diplomatski zapleti i odpor do skrajnosti otežat će pacifikaciju. Ondje je dobro organizovana, dobro naoružana ustanička četa, koja se je sada možda podvostručila. Ondje je pop Bogdan Zimonić i Stojan Novaković³⁾ organizirao privremenu vladu. — Dalje razvijanje stvari nije mi poznato, jer nisam nikakova pisma dobio, niti ih mogu dobiti dok sam u zatvoru. Ovoliko mogu kao izjavu dati — jamčec za istinu — a voljan sam i na kakve upite dati odgovor, ako mi bude stvar poznata.

U Kotoru 23. Marta 1882.

Igor V. Vežić

Истoга дана, 23 марта 1882, Вежић је упутио писмо Пелегринију. Тврди да је хтио радити да оправда повјерење које су му дали у Бечу. Писма слата у Београд и Москву писао је „револуционарним духом“ јер је само на тај начин могао доћи до њиховог повјерења. Непојмљиво му је на који је начин изгубио повјерење у Бечу. Одбија од себе „осваду“ да је радио против Аустрије. Истиче да је увијек био „поштен човјек“ и да страда „ни крив ни дужан“ Желио би да га пусте да иде у Београд или Мостар или Сарајево, па ће се видјети колико може учинити и доказаће да није „узимао новаца а радио противно“. Свој однос с министарством не би хтио „на видјело изнети“, воли и осуђен бити. Из Његуша послао је три писма на Саву Бјелановића да их даље отпреми. Једно је било на М. Ђорђевића-Призренца у Београду, друго на Теод. Лебедева у Москви а треће на редакцију „Руса“ у Москви. У тим писмима писао је да обуставе сваку кореспонденцију с њим док им то не јави(?). У случају да и даље остане у „пређашњој свези“, спреман је да пренесе своје дјеловање или у Нови Пазар или у Зворник.

³⁾ Изнад ове ријечи написано: Ковачевић.

Сва Вежићева мољакања, правдања и доказивања била су узалудна. Он је био осуђен на затвор и морао је да издржи казну. Из затвора је обасипао писмима државног одвјетника у Котору,

У писму од 25 марта 1882 Вежић истиче да је његово дјеловање било управљено „само у Москву и Београд“. Могао би и даље наставити свој рад из Мостара или Новог Пазара или Зворника. Али било би нужно да ужива потпуно повјерење. Све би се распало кад би црногорској влади дао (Пелегрини) повода сумњи против Вежића. Осуђен је неправедно на мјесец дана тамнице. Подвласи да је увијек био „поштен човјек“ иако је Темел рекао у свом писму да Вежић није „на добру гласу“.

У писму од 28 марта 1882 Вежић изјављује Пелегринију да у Котору не зна ни за какав тајни комитет. Српско становништво симпатизира с устаницима. Истиче поново да је неправедно осуђен и да је велика срамота бити у тамници. Морао би да иде у Беч јер ће сада почети други семестар на универзитету па се боји да не изгуби семестар. Каже да је поље његовог дјеловања било у Москви и Београду. Предаће Пелегринију ова писма: писмо Ристићево, писмо Мирцискога из Лзова у Котор, три писма Шарпова и два Лебедева, изрезано писмо редакције „Москов. вједомости“, два писма од „Србијанских усташа“ (странка демократска — Борђевић), писма на Вукалу Шутова Мартиновића и Петра Вукад. Самарџића на Еванса, једно писмо од попа Богдана Зимонића и још два-три писма за која не зна од кога су из Дубровника. Да би избјегао сумњи, жели да та писма буду заплићена на пошти.

Што је дуже боравио у затвору, Вежић је био нестрпљивији. Он моли државног одвјетника, 31 марта 1882, да му дође јер би хтио да му разјасни свој положај „и јуридикчки и етички“, а у писму од 1 априла 1882 истиче да је жртва „врло подлих интрига“. Радио је „добром вољом“ и свој рад је описао у својој изјави од 23 марта 1882. Пита зар није његова задаћа била тешка. Он је „имао бити и повјерљива особа московскога добротворнога комитета и агент министарства“ (мисли аустро-угарског). Моли да се његова писма не износе на јавност, дакле ни пред суд, јер је писма и изјаву издао у „повјерљивој“ форми па нека остану тајна.

Из писма од 4 априла 1882, упућеног државном одвјетнику у Котору, види се да је Вежић прешао на други тон у својој преписци. Он сада каже да неће да буде као „прости шпијун пред свиетом жигосан“ и да на суду неће одговарати ни на каква питања. Вежић је, како разабиремо из његовог писма од 22 априла 1882, које је упутио судском вијећнику Билемберу у Котору, ускратио одговор Билемберу који га је хтио двапут да преслуша „у питању политичких прекршаја појединих лица“. Вежић се одлучно противио употреби списа које је упутио д-р Пелегринију и није могао пристати да се на темељу тога ико прогони. Писма су повјерљива и Вежић каже да их може опозвати сваки час. Ако буде позван на суд као свједок, ускратиће сваки одговор.

Окружни суд у Котору обавијестио је 3 маја 1882 Срески суд у Котору да 5 маја 1882 истиче казна Вежићу, али он не смије бити на слободи ни најкраће вријеме јер је под изгоном. По издржаној казни ставља се на располагање Котарском поглаварству. О истеку Вежићеве казне Окружни суд је обавијестио и Котарско поглаварство у Котору, коме се враћају сви заплијењени списи Вежићеви.

Прије него што је пошао у Дубровник, по издржаној казни затвора, Вежић је, 6 маја 1882, замолио писмено Ц. кр. државно одвјетништво у Котору да му се врате писма која је писао Пелегринију. Сачувана писма у Државном архиву у Котору су доказ да се његовој молби није изишло у сусрет.

О даљем животу и раду Игора Вежића нисам нашао података. Претпостављам да би материјал у Државном архиву на Цетињу и у Бечу могао да пружи још података о његовој дјелатности. Тиме би улога овога агента била још више развијетљена, а исто тако и поједине акције везане за Херцеговачки и Кривошишки устанак 1882 године.

Др Хајрудин Ђурић

ИЗ ПРЕПИСКЕ В. БОГИШИЋА О ПРИПРЕМИ ДРУГОГ ИЗДАЊА ОПШТЕГ ИМОВИНСКОГ ЗАКОНИКА

Још прије рата 1876—78 започети рад на припремању грађанског законика био је завршен, благодарећи великом напору и учености В. Богишића, тек у почетку 1888 године. Општи имовински законик ступио је на снагу 1 јула те године, али је требало да се са још доста снаге и залагања посвети његовој примјени баш онај који га је и кодифицирао.

Учена јавност у Европи поздравила је појаву овог врло значајног правног споменика и књазу Николи, много задовољном таквим одјеком појаве Законика, за чију се кодификацију он нарочито залагао, стало је било да се и даље ради на његовом усавршавању и да се тиме још допринесе престижу Црне Горе и њега лично.

За више од четири године рада на његовој примјени били су откривени сви проблеми који су се по законима друштвеног развитка морали јавити. Од краја марта 1893 до краја фебруара 1899 први министар правде Црне Горе Валтазар Богишић, живећи углавном ван земље, требало је да помаже и прати рад судова у пословима примјене Законика и да ради на припремању његовог другог издања.

О тешкоћама у примјени Законика речено је у књажевом указу поводом другог издања сљедеће: „Наравно, за овај десетак